ISSN 2617-4154

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВИПУСК 1 (10) 2023

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

СЕРІЯ: ПРАВО

- ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС
- IRPIN LEGAL CHRONICLES
- STATE TAX UNIVERSITY

Випуск 1 (10) 2023

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 1 (10)

Ірпінь ● ДПУ ● 2023

ISSN 2617-4154
УДК 34:33(477)(08)

Засновник: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року
Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)
Мови видання: українська, англійська
Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПР від 22.03.2018
Рекомендовано до друку та поширення через мережу «Інтернет» рішенням Вченої ради
Державного податкового університету (протокол № 7 від 26.01.2023)

Редакційна колегія: д-р юрид. наук, професор *В. В. Топчій* (голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *О. М. Бодунова* (заст. голов. ред.); д-р юрид. наук, с.н.с. *Н. Б. Новицька* (заст. голов. ред.); канд. юрид. наук, доцент *Н. А. Лугіна* (відп. секретар); д-р юрид. наук, доцент, *Ю. І. Аністратенко*; д-р юрид. наук, професор *В. Т. Білоус*; д-р юрид. наук, професор *С. В. Бобровник*; д-р юрид. наук, професор *О. Г. Боднарчук*; д-р юрид. наук, професор *Л. М. Касьяненко*; д-р юрид. наук, професор *О. Є. Костюченко*; д-р юрид. наук, професор *Н. А. Литвин*; д-р юрид. наук, професор *Т. О. Мацелик*; д-р юрид. наук, професор *Н. В. Никитченко*; д-р юрид. наук, професор *А. М. Новицький*; канд. юрид. наук, доцент *Л. В. Омельчук*; д-р юрид. наук, професор *О. П. Рябченко*; д-р юрид. наук, доцент *Ю. Ю. Рябченко*; д-р юрид. наук, професор *П. В. Цимбал*; д-р юрид. наук, професор *І. В. Чеховська*; д-р юрид. наук, професор *А. Є. Шевченко*; д-р юрид. наук, професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : В. В. Топчій (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – Випуск 1 (10). – 242 с. – (Серія : право).

У виданні вміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar,

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Державного податкового університету.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об’єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:
Україна, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов’язкового посилання на джерело інформації.

У разі посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys», або «Irpin legal chronicles».

© Державний податковий університет, 2023

STATE TAX UNIVERSITY

IRPIN LEGAL CHRONICLLES

The Scientific Journal

Issue 1 (10)

Irpin ● STU ● 2023

ISSN 2617-4154
UDC 34:33(477)(08)

Founder: University of the State Fiscal Service of Ukraine
The scientific journal «Irpin legal chroniclles» was founded in 2018

Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, English

The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018

Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the
Academic Council of the State Tax University (protocol № 7, 26.01.2023)

Editorial Board: Dr., Professor *V. V. Topchiy* (Editor-in-chief); Ph.D. in Law, Associate Professor *O. M. Bodunova* (deputy Ed.); Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (deputy Ed.); Ph.D. in Law, Associate Professor, *N. A. Lugina* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Professor *S. V. Bobrovnik*; Dr., Professor *O. G. Bodnarchuk*; Dr., Professor *L. M. Kas"yanenko*; Dr., Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Professor *N. A. Lytvyn*; Dr., Professor *T. O. Matselyk*; Dr., Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Ph.D. in Law, Docent *L. V. Omelchuk*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Professor *Yu. Yu. Ryabchen*ko; Dr., Professor *P. V. Tsymbal*; Dr., Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *A. Eu. Shevchenko*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpin legal chroniclles : The Scientific Journal / Editorial Board : V. V. Topchiy (Editor-in-chief) and others. – Irpin : State Tax University, 2023. – Issue 1 (10). – 242 p. – (Series : Law).

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the State Tax University.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:
31, Universitetskaya str., Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08201
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpin legal chroniclles» one must use the transliterated title «Irpinskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpin legal chroniclles».

© State Tax University, 2023

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Бодунова О. М., Яцик Т. П.
Особливості правового моніторингу нормативно-правових актів в Україні 9

Литвинська Т. Ю., Заїка Т. В.
Соціальні мережі як середовище англомовної компетенції студентів-правників 17

Лощихін О. М., Санжарова Г. Ф., Бинюк Н. М.
Середньовічний шлюб в гендерному вимірі: жінка і сім'я згідно з приписами канонічного права 28

Чернецька О. В.
Конституціоналізм і Конституція України: окремі аспекти співвідношення 37

Шилінгов В. С.
Теоретико-правові аспекти ідентифікації латиноамериканського права 45

Цивільне право і цивільний процес; трудове право; сімейне право

Костюченко О. Є.
Удосконалення законодавства задля захисту прав працівників із сімейними обов'язками в умовах воєнного стану 53

Новицька Н. Б., Устименко В. А., Теремецький В. І.
Правове регулювання укладання EPC-контрактів для потреб відновлюваної енергетики 62

Обривкіна О. М., Амеліна А. С.
Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення 72

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Гарбінська-Руденко А. В., Миколаєнко П. М., Підгородецький В. О.
Поняття фінансового шахрайства у бюджетній сфері 79

Кабанець К.
Конституційний та адміністративний підходи до поняття державних гарантій у сфері сільського господарства 87

Недоступ К. К.
Збір за місця для паркування транспортних засобів: правовий аналіз процедури справляння 97

Сластьоненко О. О., Степушенко Н. С.
Напрями вдосконалення податкової системи України 118

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Забарний М. М., Вітюк Д. Л.
Історико-правові особливості кримінологічного аналізу запобігання корупції в Україні ... 124
Завидняк В. І.
Кримінально-правові проблеми застосування амністії в Україні та шляхи їх вирішення ... 135
Задерейко С. Ю.
Протидія корупції як пріоритетний напрямок законодавчого регулювання в іноземному законодавстві ... 143
Колосов О. О.
Особливості протидії кіберзлочинам у Сполучених Штатах Америки ... 151
Лаговська Н. В., Коваленко О. М.
Проблема нормативно-правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану каліцтвом ... 161
Лопащук Д. І.
Стан наукового розроблення проблеми кримінально-правової охорони зовнішньоекономічної діяльності ... 172
Лугіна Н. А., Лучук А. М.
Порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства з питань запобігання кіберзлочинності ... 180
Топчій В. В., Бодунова О. М.
Система кримінальних правопорушень у сфері інформаційних технологій: міжнародно-правовий вимір ... 187

Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Бородій І. В.
Свідок та його право на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні ... 195
Дирдін М. Є., Яцик Т. П.
Протидія інформаційній складовій гібридної війни ... 203
Завидняк І. О.
Становлення та розвиток правового регулювання застосування відеотехнологій у кримінальному процесі ... 210
Дідківська Г. В., Педан В. І.
Окремі аспекти розвитку нових методик у криміналістиці ... 219
Лазебний А. М.
Сутність та значення електронних слідів у криміналістиці ... 226
Любавіна В. П.
Поняття кримінальної юстиції як інституту справедливого правосуддя щодо гарантування презумпцій у кримінальному провадженні ... 234

CONTENTS

Theory and history of state and law; constitutional law

Bodunova O., Yatsyk T.
Peculiarities of legal monitoring of normative legal acts in Ukraine 9

Lytvynska T., Zaika T.
Social networks as a platform of English language competence of students-lawyers 17

Loschykhin O., Sanzharova G., Binuk N.
Medieval Marriage in the Gender Dimension: Woman and Family in Canon Law 28

Shernetska O.
Constitutionalism and the Constitution of the country:
separate aspects of the relationship 37

Shylinhov V.
Theoretical and legal aspects of the identification of Latin American Law 45

Civil law and civil procedure; employment law; family law

Kostiuchenko O.
Improvement of legislation to protect the rights of employees
with family responsibilities under martial law 53

N. Novytska, V. Ustymenko, V. Teremetskyi
Legal regulation of concluding of EPC-contracts for demands of renewable energy 62

Obryvkina O., Amelina A.
Legal regulation of inheritance of certain types of property
in Ukraine: problems and solutions 72

Administrative law and process; financial law; informational law

Harbinska-Rudenko A., Mykolaienko P., Pidhorodetskyi V.
The concept of financial fraud in the budgetary sphere 79

Kabanets K.
Constitutional and administrative approach to the concept
of state guarantees in the sphere of agriculture 87

Nedostup K.
Tax for vehicle parking spaces: legal analysis of the procedure of collection 97

Slastonenko O., Stepushenko N.
Directions of improving the tax system of Ukraine 118

Criminal law and criminology; Penal law

Zabarny M., Vitiuk D.
Historical and legal features of criminological analysis of corruption
prevention in Ukraine 124

Zavydniak V.
Criminal legal problems of application Amnesties in Ukraine
and the ways to solution 135
Zadereiko S.
Anti-corruption as a priority direction of legislative regulation in foreign legislation 143
Kolosov O.
Features of combating cybercrimes in the United States of America 151
Lagovska N., Kovalenko O.
The problem of legal regulation of liability for harm caused by injury 161
Lopashchuk D.
The state of scientific development of the problem of criminal
law protection of foreign economic activity 172
Luhina N., Luchuk A.
Comparative analysis of Domestic and European legislation
on cybercrime prevention 180
Topchii V., Bodunova O.
The system of criminal offenses in the field of information technologies:
the international legal dimension 187

Criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity

Borodiy I.
The witness and his right to security in criminal proceedings 195
Dyrdin M., Yatsyk T.
Counteracting the information component of hybrid warfare 203
Zavydniak I.
Formation and development of legal regulation of the application
of video technologies in criminal proceedings 210
Didkivska G., Pedan V.
Some aspects of the development of new methods in criminology 219
Lazebniy A.
The essence and significance of electronic traces in criminology 226
Lyubavina V.
The concept of criminal justice as an institute of fair justice
regarding guaranteeing presumptions in criminal proceedings 234

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК 347.73
DOI 10.33244/2617-4154.1(10).2023.79-86

А. В. Гарбінська-Руденко,
канд. юрид. наук, доцент
e-mail: prokyror.irpin@i.ua
ORCID ID 0000-0002-0971-1234;
П. М. Миколаєнко,
здобувач
e-mail: poliamikolaenko@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-2787-1274;
В. О. Підгородецький,
здобувач,
Державний податковий університет
e-mail: valintin2002mu@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-7812-7384

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

У цій статті досліджено поняття та зміст фінансових шахрайств у бюджетній сфері. Проведено аналіз правового регулювання фінансових шахрайств. Приділено увагу тлумаченню поняття шахрайства та фінансового шахрайства. Виділено основні види фінансових шахрайств, які є типовими для бюджетної сфери.

Проведено систематичний аналіз понять фінансових шахрайств різними вченими та дано власне визначення. Визначено, що фінансове шахрайство у бюджетній сфері – це вчинення дій, які порушують бюджетне законодавство для отримання у власне розпорядження бюджетних коштів для нецільового їх використання, що спричиняє недоотримання відповідним бюджетом доходів або спрямування видатків з бюджетів не за цільовим призначенням.

Зосереджено думку, що до чинників, які формують сприятливі умови для вчинення та поширення проявів фінансового шахрайства у бюджетній сфері, варто відносити соціально-економічні чинники, політичну нестабільність, воєнні дії, які відбуваються через вторгнення країни-агресора. Узагальнено, що фінансове шахрайство з бюджетними коштами можна визначити як сукупність економічних відносин між певним суб'єктом та державою в бюджетному процесі, які здійснюються завдяки обману або зловживання довірою, а також з використанням службового становища, маючи за мету отримати економічну вигоду.

© Гарбінська-Руденко А. В., Миколаєнко П. М., Підгородецький В. О., 2023

Обґрунтовано, що шахрайські дії призводять до зменшення та недоотримання бюджетних ресурсів, оскільки у такий спосіб вони використовуються не за призначенням. Встановлено, що найбільшого поширення набули такі види фінансового шахрайства з бюджетними ресурсами держави, як шахрайство у сфері публічних закупівель, шахрайство з фінансовими ресурсами та нецільове використання бюджетних коштів. Для мінімізації наслідків фінансових шахрайств запропоновано посилити та оптимізувати процедури здійснення бюджетного контролю, зокрема завдяки співпраці Бюро економічної безпеки та Європейського бюро з боротьби із шахрайством.

Зроблено висновок, що нині потрібно приділяти особливу увагу протидії фінансовим шахрайствам як на економічному, так і на правовому рівнях.

Ключові слова: *шахрайство, фінансове шахрайство, бюджетна сфера, бюджет, воєнний стан, фінансова злочинність, фінансові ресурси.*

Метою цієї статті є аналіз сутності та правової природи фінансового шахрайства у бюджетній сфері й визначення типових причин, які слугують підставою для порушення бюджетного законодавства.

Постановка проблеми. У житті нашої країни настав важкий період боротьби за власну незалежність, територіальну цілісність та можливість майбутнього. З 24 лютого 2022 року Україна була змушена увійти в новий період економічного розвитку, що продиктований умовами воєнного стану та активними бойовими діями, які завдають значних інфраструктурних і фінансових втрат. У зв'язку з цим неабияк підвищилась потреба у додаткових фінансових ресурсах, використання яких не завжди відповідає нормам чинного фінансового чи бюджетного законодавства. Періоди нестабільності в економічних процесах у будь-якій державі породжують зростання кількості правопорушень у бюджетній сфері, зокрема і фінансових шахрайств, які зі свого боку завдають значну шкоду суспільним інтересам та викликають втрати частини національного доходу. Шахрайства у сфері бюджетних правовідносин під час війни є особливо небезпечним явищем, адже державний бюджет обтяжений непередбачуваними видатками на оборону, які перевищують реальні доходи, що тільки поглиблюватиме проблему ефективного виконання бюджетів. Фінансові шахрайства у бюджетній сфері за своєю сутністю мають набагато більший вплив на фінансову систему держави, ніж інші види шахрайств, адже вони створюють реальні загрози для фінансової державної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики правового регулювання фінансових видів шахрайства у бюджетній сфері займалися як українські, так і закордонні вчені, зокрема: Л. І. Аркуші, О. М. Бандурка, А. М. Бойко, Н. О. Гуторова, І. М. Даньшина, О. М. Джужа, І. Долгова, В. М. Дрьоміна, А. П. Закалюка, І. В. Ільїна, О. Г. Кальман, Г. А. Матусовський, В. В. Пивоваров, В. М. Попович, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, С. С. Чернявський, О. В. Кравченко, О. В. Курман та інші. Проте сучасний зміст фінансового шахрайства у бюджетній сфері потребує актуалізації, оскільки з'являються нові види фінансових шахрайств та

способи їх вчинення, що потребують нових досліджень. Поняття шахрайства з бюджетними коштами є актуальним до вивчення серед науковців як економічного спрямування, так і серед правничого та потребує окремого дослідження з метою аналізу законодавчих змін, визначення найбільш поширених правопорушень з бюджетними коштами та пошук шляхів до мінімізації причин вказаної протиправної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Тлумачного словника української мови «шахрайство» має таке значення, як «хитрий і спритний обман; крутійство, ошуканство» [1, с. 423]. Також синонімами до цього слова у науковому обігу часто використовують такі: «Афера, що означає ризикова справа, здійснювана з метою наживи, або махінація, тобто хитрість для досягнення чого-небудь» [1, с. 423]. Що стосується наукового підходу до цього поняття, то, наприклад, на думку вітчизняного науковця С. Чорнуцького, фінансове шахрайство – це злочин, що полягає в порушенні визначеного чинним законодавством України порядку фінансування, кредитування й оподаткування господарської діяльності [2, с. 128]. Однак хочемо не погодитися з цим визначенням, оскільки воно не охоплює і не пояснює всі ознаки шахрайських дій у бюджетній сфері.

О. Чумаченко вважає, що під шахрайством варто розглядати навмисне заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою, що призводить до економічних збитків жертви та/або отримання економічних вигод злочинцем [3]. Це трактування дає більш ширше пояснення вказаній категорії, зокрема вчений наголошує, що в результаті обману злочинець отримує економічно вигідні наслідки. Шахрайство є навмисною дією одного або більше осіб серед керівництва, управлінського персоналу, співробітників або третіх сторін, що полягає у використанні обману для одержання неправомірної чи незаконної вигоди, саме таке визначення міститься в положеннях Міжнародного стандарту аудиту (ISA) [4]. Це визначення фіксує саме спеціального суб'єкта відносин – службову особу, яка шляхом обману на свою користь отримує неправомірну вигоду. Спільним для всіх трактувань є спосіб вчинення шахрайства, а саме обман, це і вирізняє таке правопорушення від інших.

Міжнародна аудиторська компанія «Price waterhouse Coopers» (далі – аудиторська фірма PwC) трактує шахрайство як навмисний обман з метою розкрадання грошових коштів, майна або законних прав [5, с. 2].

Правове закріплення категорії «шахрайство» міститься у статті 190 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Відповідно до КК України шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою [6]. Варто відмітити, що в цьому законодавчому визначенні зроблено акцент на способах заволодіння майном чи правом на нього, а саме обмані та зловживанні довірою.

Щодо фінансового шахрайства, то, зокрема, С. Чернявський дає таке визначення, що «фінансове шахрайство – це система взаємопов'язаних суспільно-небезпечних діянь, спрямованих на розкрадання чужого майна чи набуття права на майно шляхом обману або зловживання довірою у сфері відносин, урегульованих нормами

фінансового права з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання фондів грошових фондів (фінансових ресурсів) держави, суб'єктів господарювання та фізичних осіб» [7, с. 97]. С. Чорнуцький під фінансовим шахрайством розуміє «умисні дії особи (юридичної, фізичної) чи кола осіб, які призводять до порушення норм чинного законодавства України, з метою отримання доходу, благ тощо» [2, с. 128].

КК України у статті 222 закріплює такий зміст шахрайства з фінансовими ресурсами, як «надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади АР Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків» [6]. Предметом цього кримінального проступку є надання неправдивої інформації з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків. Правопорушник надає неправдиві відомості, маючи на меті отримати певні пільги у грошовому еквіваленті, також варто відмітити й умисел у його діях, оскільки він усвідомлює неправдивість інформації, яку передає. Цей вид правопорушень зустрічається у бюджетній сфері, зокрема під час отримання дотацій та субвенцій з державного чи місцевих бюджетів.

Погоджуємося з думкою В. Козіна, який вважає, що ключовим моментом з подолання кризових явищ в економіці держави є формування правового поля в питаннях дотримання учасниками бюджетного процесу відповідного законодавства та в подальшому притягнення їх у разі порушення до відповідальності [8, с. 85].

Дослідженням шахрайства активно займається міжнародна аудиторська фірма PwC з метою його статистичних оцінок. Відповідно до звіту Всесвітнього дослідження економічних злочинів і шахрайства 2020 року варто зазначити, що шахрайство є частим явищем у нашій державі, майже половина опитаних респондентів відповіли, що постраждали від випадків економічних злочинів та шахрайства. Наслідки шахрайства оцінюються компаніями у суми, що перевищують 100 тисяч доларів, і також вони зазначають, що страждає не тільки економічне становище, а ще і їхня репутація / бренд [9].

Одним з видів фінансових шахрайств, що вчиняються у бюджетній сфері, є порушення процедури публічних закупівель. Тендерні закупівлі врегульовані, зокрема, і Законом України «Про публічні закупівлі» [10]. Відповідно до вказаного закону механізм здійснення публічних закупівель полягає у тому, що на електронному майданчику замовник розміщує інформацію про закупівлю товарів (послуг) або робіт, а, відповідно, постачальник, який відповідає вимогам, встановленим у тендері, на підтвердження своєї відповідальності подає пакет документів. У підсумку переможцем тендеру стає учасник, який відповідає вимогам, висунутим замовником, і має найбільш вигідну пропозицію (найнижчу ціну, найвищу якість, найдовшу гарантію тощо) [10].

Замовником у тендерах публічних закупівель є і бюджетні організації, і варто наголосити, що не поодиноким випадком є шахрайство для перемоги у тендері. Такі неправомірні дії учасників тендерів загрожують соціально-економічній ситуації в країні та порушують чинне законодавство, що зі свого боку негативно впливає на фінансову стабільність і безпеку держави в цілому.

Окреме дослідження питання бюджетного шахрайства шляхом порушення процедури публічних закупівель проведено І. Готвянським. Він провів аналіз кримінального та іншого законодавства у сфері державних закупівель і проаналізував чинники, що сприяють шахрайству з бюджетними коштами і відповідальність за вчинення зазначених дій, та в підсумку дійшов висновку, що нині чинне кримінальне законодавство недосконале і потребує вдосконалення, оскільки на практиці суду доводиться притягувати до відповідальності за сукупності кримінальних правопорушень [11, с. 177].

Шахрайства з бюджетними коштами також відбуваються і шляхом імітування господарської діяльності та зазначення неправдивої інформації з метою отримання переваги в тендері на закупівлю та неправомірного збагачення за рахунок бюджетних коштів. Загалом фінансове шахрайство являє собою комплексний і прихований процес, під час якого відбувається поступове ураження фінансової безпеки держави загалом. Наразі в нашій державі у період війни, з'явився ще один вид фінансових шахрайств, а саме так звана «фальшива благодійність». Метою таких протиправних діянь є незаконне збагачення шляхом обману щодо цільового призначення отриманих у розпорядження фінансових ресурсів.

Висновки. Отже, на нашу думку, фінансове шахрайство у бюджетній сфері – це вчинення дій, які порушують бюджетне законодавство для отримання у власне розпорядження бюджетних коштів для нецільового їх використання, що спричиняє недоотримання відповідним бюджетом доходів або спрямування видатків з бюджетів не за цільовим призначенням. Вчинення шахрайських дій недобросовісними суб'єктами завдає значної шкоди бюджетам нашої держави. Зокрема, в Україні лідерами серед економічних злочинів є шахрайство у сфері державних закупівель. Загальну суму збитків через швидке зростання злочинності підрахувати важко, проте це колосальні втрати недоотриманих коштів бюджетом. Варто відмітити, що фінансові шахрайства у бюджетній сфері створюють загрози не тільки для бюджетів України, а також є властивими і для європейського бюджету, про що повідомляє Європейське бюро з боротьби з шахрайством, в якому оцінили втрати бюджету через різні шахрайства у 901 млн євро [12].

До типових причин, які формують сприятливі умови для вчинення та поширення проявів фінансового шахрайства у бюджетній сфері варто відносити соціально-економічні чинники, політичну нестабільність, воєнні дії, які відбуваються через вторгнення країни-агресора. Фінансове шахрайство з бюджетними коштами можна визначити як сукупність економічних відносин між певним суб'єктом та державою в бюджетному процесі, які вчинюються шляхом обману, або зловживання довірою, а також з використанням службового становища, маючи за мету отримати економічну вигоду. Шахрайські дії призводять до зменшення та недоотримання бюджетних ресурсів, оскільки у такий спосіб чином вони використовуються не за призначенням. Найбільшого поширення набули такі види фінансового шахрайства з бюджетними ресурсами держави, як шахрайство у сфері публічних закупівель, шахрайство з фінансовими ресурсами та нецільове використання бюджетних коштів. Для мінімізації наслідків фінансових шахрайств пропонуємо посилити й оптимізувати процедури

здійснення бюджетного контролю, зокрема завдяки співпраці Бюро економічної безпеки та Європейського бюро з боротьби з шахрайством (ОЛАФ). Також важливим кроком у боротьбі з фінансовими шахрайствами у бюджетній сфері є удосконалення чинного бюджетного законодавства, посилення відповідальності за бюджетні правопорушення та показова судова практика притягнення до відповідальності саме за шахрайства у бюджетній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 11. С. 423.

2. Чорнуцький С. П. Суть і методика виявлення фактів фінансового шахрайства. *Економіка та держава*. 2011. № 7. С. 127–131.

3. Все про шахрайські схеми в бізнесі та шахраїв! Частина 1. URL: https://cutt.ly/CNzNS8A

4. International Standard on Auditing 240: The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements. URL: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/a012-2010-iaasb-handbook-isa-240.pdf

5. Економічні злочини у період кризи Всесвітній огляд динаміки економічної злочинності. PricewaterhouseCoopers. URL: https://cutt.ly/XNLE0F1

6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

7. Чернявський С. С. Наукові основи розробки криміналістичної методики розслідування фінансового шахрайства. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2008. № 6. С. 89–100.

8. Козін В. В. Теоретико-правова характеристика юридичної відповідальності за правопорушення в бюджетній сфері. *Науковий журнал JURIS EUROPENSIS SCIENTIA*. Видавничий дім Гельветика, 2021. Випуск 3. С. 85–89.

9. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020: результати опитування українських організацій. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/gecs-ua-2020-ukr.pdf

10. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text

11. Готвянський І. Шахрайство з бюджетними коштами як вид шахрайства в господарській діяльності. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2018. Випуск 6 (34). С. 174–177

12. Бюджет Євросоюзу втратив майже $1 мільярд через шахрайські схеми. URL: https://cutt.ly/3N8mDiP

REFERENCES

1. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes / Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Institute of Linguistics; under the editorship I. K. Bilodida. K.: Scientific Thought, 1970–1980. Vol. 11. P. 423.

2. Chornutsky S. P. The essence and method of detecting facts of financial fraud. *Economy and the state*. 2011. No. 7. P. 127–131.

3. Everything about fraudulent schemes in business and fraudsters! Part 1. URL: https://cutt.ly/CNzNS8A

4. International Standard on Auditing 240: The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements. URL: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/a012-2010-iaasb-handbook-isa-240.pdf

5. Economic crimes during the crisis World review of the dynamics of economic crime. PricewaterhouseCoopers. URL: https://cutt.ly/XNLE0F1

6. Criminal Code of Ukraine, dated April 5, 2001 No. 2341-III, revised August 19, 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

7. Chernyavskyi S. S. Scientific foundations of the development of forensic methods of investigating financial fraud. *Scientific Bulletin of Kyiv National University of Internal Affairs*. 2008. No. 6. P. 89–100.

8. Kozin V. V. Theoretical and legal characteristics of legal responsibility for offenses in the budget sphere. *Scientific journal JURIS EUROPENSIS SCIENTIA*. Helvetic Publishing House, 2021. Issue 3. P. 85–89.

9. World survey of economic crimes and fraud 2020: results of a survey of Ukrainian organizations. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/gecs-ua-2020-ukr.pdf

10. On public procurement: Law of Ukraine dated December 25, 2015 No. 922-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text

11. Gotvyanskyi I. Fraud with budget funds as a type of fraud in economic activity. *National Law Journal: Theory and Practice*. 2018. Issue 6 (34). P. 174–177.

12. The budget of the European Union lost almost $1 billion due to fraudulent schemes. URL: https://cutt.ly/3N8mDiP

A. Harbinska-Rudenko, P. Mykolaienko, V. Pidhorodetskyi. The Concept of Financial Fraud in the Budgetary Sphere

This article examines the concept and content of financial fraud in the budget sphere. An analysis of the legal regulation of financial frauds was carried out. Attention is paid to the interpretation of the concept of fraud and financial fraud. The main types of financial fraud, which are typical for the budget sphere, are highlighted.

A systematic analysis of the concepts of financial fraud by various scientists was carried out and a proper definition was given. It was determined that financial fraud in the budget sphere is the commission of actions that violate the budget legislation in order to receive budget funds at one's own disposal for their non-targeted use, which causes the corresponding budget to not receive revenues or direct expenditures from the budgets for other than the intended purpose.

The opinion is concentrated that socio-economic factors, political instability, military actions that take place due to the invasion of the aggressor country should be attributed to the factors that create favorable conditions for committing and spreading manifestations of financial fraud in the budget sphere. In general, financial fraud with budget funds can be

defined as a set of economic relations between a certain subject and the state in the budget process, which are carried out through deception or abuse of trust, as well as using an official position, with the aim of obtaining an economic benefit.

It is well-founded that fraudulent actions lead to a decrease and underutilization of budget resources, because in this way they are not used for their intended purpose. It was found that such types of financial fraud with state budget resources as fraud in the field of public procurement, fraud with financial resources and misappropriation of budget funds have become the most widespread. In order to minimize the consequences of financial fraud, it is proposed to strengthen and optimize the budget control procedures, in particular thanks to the cooperation of the Bureau of Economic Security and the European Anti-Fraud Office (OLAF).

It was concluded that, at the present time, it is necessary to pay special attention to combating financial fraud both at the economic and legal levels.

Key words: *fraud, financial fraud, budgetary sphere, budget, martial law, financial crime, financial resources.*

Стаття надійшла до редколегії 4 січня 2023 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2023. Випуск 1 (10)

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний за випуск	**Бодунова О. М.**
Редактор-коректор	**Грабарчук М. М.**
Технічне редагування та комп'ютерне верстання	**Лисенко О. В.**

Підп. до друку 16.03.2023. Формат 75 × 108/16.
Ум.-друк. арк. 9.9. Обл.-вид. арк. 10.2.
Тираж 300 пр. Зам. № 1038.

Видавець і виготовлювач
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201
38(097)437-85-39
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022